
Euroopa Liidu kohtuasjade kokkuvõte november 2017

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

- **C-514/16**: Rodrigues de Andrade (eelotsus – mootorsõiduki kohustuslik liikluskindlustus)
- **C-426/16**: Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen e.a (kohtujuristi ettepanek – loomade uimastamata tapmine)

Olulisemad EL Kohtu lahendid ja kohtujuristi ettepanekud:

- **C-98/15**: Espadas Recio (eelotsus – töötushüvitis, vertikaalse osalise tööajaga töötaja, mees- ja naistöötajad)
- **C-306/16**: Maio Marques da Rosa (eelotsus – puhkepäev seitsmepäevase ajavahemiku kohta)
- **C-641/16**: Tünkers France et Tünkers Maschinenbau (eelotsus – maksejõuetusmenetlus)
- **C-165/16**: Lounes (eelotsus – liidu kodaniku pereliikmest kolmanda riigi kodaniku elamisõigus)
- **C-498/16**: Schrems (kohtujuristi ettepanek – nõuete loovutamise, kollektiivne õiguskaitse)

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

C-514/16: Rodrigues de Andrade (eelotsus – mootorsõiduki kohustuslik liikluskindlustus)

Euroopa Kohtu otsus, 28. novembril 2017

Viinamarjaistanduses kasutati traktorit umbrohutõrje tegemisel nii, et see seisis, kuid mootor käis, et hoida töös umbrohutõrjevahendi pihustusseadme pumpa. Traktori massi, mootori ja umbrohutõrjel kasutatava pihustusseadme väljalaskepumba rappumise ja voolikute käsitlemise tõttu ühes tugeva sajuga tekkis teel ja terrassil maalihe. Traktor veeres ülemiselt terrassilt alla töötajate peale ning õnnetuse tagajärjel hukkus üks töötaja. Kindlustusvaidluse lahendamisel tekkis riigisisel kohtul küsimus sellest, kas mootorsõiduki tsiviilvastutuskindlustus katab praegusel juhul õnnetusest tekkinud kahjud.

Eesti leidis Euroopa Kohtule esitatud seisukohas, et mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse direktiivis (72/166/EMÜ) ette nähtud kindlustuskohustust on võimalik välistada juhtudel, kui sõidukeid kasutatakse üksnes põllu- või tööstustööde otstarbel. Kui sõiduki töösooritus võib esineda liiklussituatsioonist tulenev risk, laieneb kindlustuskohustus seejuures ka juhtudele, kus sõiduk seisab paigal, aga mootor käib.

Kohus nentis esmalt, et **vaidlusalune põllumajandustraktor on direktiivi mõttes „sõiduk“**. **Antud määratlus ei sõltu sellest, kuidas asjaomast sõidukit kasutatakse või võidakse kasutada** (näiteks teatud juhtudel põllutöömehhanana). Ühtlasi viitas kohus liidu liikluskindlustuse direktiivide eesmärkidele: tagada liidu territooriumil põhiasukohta omavate sõidukite ja nendes viibivate isikute vaba liikumine ning nende sõidukitega põhjustatud õnnetusjuhtumites kannatanute samaväärne kohtlemine. Viidatust nähtub liidu seadusandja järjepidev tegevus kannatanute kaitse eesmärgi taotlemisel ja tugevdamisel. Kohtuotsusele *Vnuk* (C- 162/13) tuginedes märkis kohus, et mõistega „sõiduki kasutamine“ on hõlmatud sõiduki mis tahes kasutamine, mis vastab sõiduki tavapärasele otstarbele.

Kohtu hinnangul ei sõltu mõiste „sõiduki kasutamine“ selle maastiku omadustest, millel mootorsõidukit käitatakse. Mõiste kohaldamisalasse **kuulub igasugune sõiduki transpordivahendina kasutamine**. Asjaolu, et sõiduk seisis õnnetuse toimumise hetkel paigal, ei välista selle kui transpordivahendina kasutamist direktiivi tähenduses. Mootori töötamine ei ole seejuures määrava tähtsusega. Antud aspektides asus kohus seega Eestiga sarnasele seisukohale.

Lisaks selgitas kohus, et selliste sõidukite puhul, mida kasutatakse mh ka tööseadmena, tuleb selgitada välja, kas õnnetuse toimumise hetkel oli sõiduk peamiselt kasutusel transpordivahendi või tööseadmena. Põhikohtuasjas kirjeldatud olukorra puhul tundus kohtule erinevalt Eestist, et **põllumajandustraktoriga toimus õnnetus ajal, mil selle põhiootstarve ei olnud transpordivahend, vaid tööseade** (energiaallikas traktorile kinnitatud umbrohutõrjevahendi pritsi pumba töös hoidmiseks). **Säärane kasutus ei ole mõistega „sõiduki kasutamine“ direktiivi tähenduses hõlmatud.**

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-426/16: Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen e.a (kohtujuristi ettepanek – loomade uimastamata tapmine)

Kohtujuristi ettepanek, 30. novembril 2017

Usklikud moslemid loevad oma religioosseks kohustuseks tappa (või lasta tappa) loom iga-aastase islami ohverduspüha esimesel päeval. Looma ei tohi enne tapmist uimastada. Suurema usupüha ajal toimus Flandrias loomade uimastamata tapmine ajutistel tapaplatsidel, kuna alalise tegevusloa alusel tegutsevatel tapamajadel puudus suure nõudluse rahuldamiseks piisav võimsus. 2015 aastal keeldus Flandria loomakaitseminister, tuginedes EL määrusele (EÜ) nr 1099/2009 (loomade kaitse kohta surmamisel), ajutiseks tapaplatsiks loa andmisest. Seepeale pöördusid mitmed islamistlikud organisatsioonid kohtusse nõudega väljastada asjaomane luba.

Belgia kohus leidis, et on võimalik, et määruses (EÜ) nr 1099/2009 kehtestatud nõue, et loomi võib uimastamata tappa ainult tapamajas, võib olla vastuolus Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 9, Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 10 ja/või Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 13.

Eesti leidis, et selleks, et tegemist oleks usuvabaduse piiranguga, peaks määruse (EÜ) nr 1099/2009 artikli 4 lõikes 4 kehtestatud piirang olema selline, mis muudab võimatuks vastavalt religioossetele reeglitele loomade tapmine. Praegusel juhul on aga tegevusloa alusel tegutsevates tapamajades loomade uimastamata tapmine lubatud. Eesti märkis, et juhul, kui pidada määruse (EÜ) nr 1099/2009 artikli 4 lõikes 4 kehtestatud nõuet usuvabadust piiravaks, on see piirang põhjendatud loomakaitse ja looma heaolu ning rahvatervise kaitse seisukohalt.

Kohtujurist leidis sarnaselt Eestiga, et määruse (EÜ) nr 1099/2009 artikli 4 lõike 4 sätted koostoimes selle määruse artikli 2 punktiga k ei kujuta endast usuvabaduse piirangut. Kohtujurist tuletas esmalt meelde, et kultusvabaduse ja loomade heaolu kaalumise tulemusena on tegelikult määruse (EÜ) nr 1099/2009 kohaselt lubatud loomade uimastamata tapmine. Tingimuseks on, et see toimub tapmiseks ette nähtud tapamajades. Kohtujuristi hinnangul võiks seda õigusnormi usuvabaduse seisukohast kehtetuks pidada vaid siis, kui oleks tõendatud, et tegevusloaga tapamajade kasutamine ise on teatavate usuettekirjutustega vastuolus. Veel, kui oleks tõendatud, et selle õigusnormiga kehtestatud tingimused pärsivad objektiivselt võimalust viia loomade tapmist läbi teatavate usuriituste järgi. Õigusakti, mis on kohaldatav neutraalselt ilma mingi seoseta usuveendumustega, ei saa põhimõtteliselt käsitada usuvabaduse kasutamise piiranguna. Erandlikud asjaolud, nagu see, et teatud piirkonnas tekib usupüha ajal tapamajades ajutine võimsuse puudus, ei saa kahtluse alla seada liidu õigusnormi kehtivust.

Erinevalt Eestist leidis aga kohtujurist, **et juhul kui tegemist oleks usuvabaduse piiranguga, siis ei oleks selle vabaduse piiramine põhjendatud ühegi õiguspärase üldise huvi eesmärgiga ja kindlasti ei oleks see nõue proportsionaalne.** Kohtujurist märkis, et on olemas vähem piiravaid lahendusi kui see, mis kohustab kasutama islami ohverduspüha ajal tegevusloaga tapamajasid.

Nimelt võib sel juhul leida, et tapmise lubamine ajutistes tapmiskohtades, mis vastavad täpsetele sanitaarnõuetele, ilma et need vastaksid siiski tegevuslooga tapamajade määratlusele määruse (EÜ) nr 1099/2009 artikli 2 punkti k tähenduses, võib olla loomade heaolu seisukohast piisav. Niisuguste asutuste loomine võib tegevuslooga kohtadele surve vähendamisega kaasa aidata sellele, et tapmine toimub lõppkokkuvõttes looma jaoks põhjustatava stressi seisukohast paremates tingimustes. Lisaks saab ka rahvatervise ja toiduohutuse seisukohast luua piisavad tagatised selleks, et vastata väga suurele, aga ajaliselt väga piiratud tapmisnõudlusele islami ohverduspüha ajal.

Kohtujuristi ettepanek on kättesaadav [siit](#).

Euroopa Kohus ei ole otsuse tegemisel seotud kohtujuristi ettepanekuga.

Olulisemad EL Kohtu lahendid:

C-98/15: Espadas Recio (eelotsus – töötushüvitis, vertikaalse osalise tööajaga töötaja, mees- ja naistöötajad)

Euroopa Kohtu otsus, 9. novembril 2017

M. B. Espadas Recio töötas osalise tööajaga koristajana katkematult kuus aastat, peamiselt kolmel päeval nädalas. Pärast töösuhte lõppemist taotles ta töötushüvitist, mille määras Hispaania riiklik tööhõiveamet, võttes hispaania õiguse kohaselt arvesse üksnes tegelikult töötatud päevi, mitte kogu kuueaastast perioodi, mille jooksul hageja kohustuslikke töötuse kaitse sissemaksid tegi. Hispaania töökohtusse pöördudes leidis hageja, et töötushüvitise arvutamisel mittetöötatud päevade väljajätmine põhjustab vertikaalse osalise tööajaga töötajate erinevat kohtlemist. Osalist tööaega nimetatakse „vertikaalseks“, kui osalise tööajaga töötaja töötab ainult mõnel tööpäeval nädalas, ning „horisontaalseks“, kui osalise tööajaga töötaja töötab kõikidel tööpäevadel nädalas.

Esimese eelotsustaotluse küsimusega soovis töökohus teada, kas EL raamkokkuleppe klausel – mis sätestab keelu kohelda töötingimuste osas osalise töötajaga töötajaid vähem soodsalt kui täistööajaga töötajaid pelgalt seetõttu, et nad töötavad osalise tööajaga – on kohaldatav käesoleva osamakselise töötushüvitise suhtes. Euroopa Kohus rõhutas, et kohtupraktika järgi **ei hõlma mõiste „töötingimused“ raamkokkuleppe mõttes pensione, mis põhinevad riiklikul sotsiaalkindlustusel, ehk pensione, mis sõltuvad rohkem sotsiaalsetest kaalutlustest kui töösuhetest. Kuigi kõne all olevat hüvitist rahastatakse täielikult töötaja ja tööandja sissemaksetest, tasutakse neid sissemaksid riigisisese õiguse alusel ja seetõttu ei ole nende aluseks töötaja ja tööandja kokkulepe.** Seega sarnaneb selline süsteem pigem riiklikult hallatavale sotsiaalkindlustusskeemile ja asjaomased hüvitised ei kuulu seega mõiste „töötingimus“ alla. Raamkokkuleppe klauselis sätestatud keeld ei ole järelikult sellisele osamakselisele tööhüvitisele kohaldatav.

Lisaks soovis eelotsustaotluse esitanud kohus teada, kas riigisisese õigusnormid on vastuolus direktiiviga 79/7/EMÜ (meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise

rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas), kui on tuvastatud, et enamik vertikaalse osalise tööajaga töötajatest, keda riigisisene meede ebasoodsalt mõjutab, on naised. **Euroopa Kohus nentis, et töökohus on tuvastanud, et meede mõjutab ebasoodsalt kõiki vertikaalse osalise tööajaga töötajaid, kes normide kohaldamisalasse kuuluvad, seejuures palju rohkem naisi kui mehi.** Järelikult kaasneb riigisisese meetmega naiste kaudne diskrimineerimine, kujutades endast naiste erinevat kohtlemist ja olles seega direktiiviga vastuolus.

Hispaania Kuningriik väitis, et „sotsiaalkindlustusskeemi panustamise“ põhimõtte õigustab tuvastatud erinevat kohtlemist. Seda põhjusel, et õigus töötushüvitisele ja selle hüvitise maksmise aeg põhineb ainult perioodil, mille jooksul töötaja töötas või oli sotsiaalkindlustussüsteemis kindlustatud ja proportsionaalsuse põhimõtte järgimiseks tuleb võtta arvesse üksnes tegelikult töötatud päevi. Euroopa Kohus leidis, et **vertikaalse osalise tööajaga töötaja, kes on teinud sissemaksid aasta iga kuu iga päeva eest, saab töötushüvitist lühemal perioodil kui täistööajaga töötaja, kes on teinud samasuguseid sissemaksid.** Seega ei ole Hispaania valitsuse viidatud seos nimetatud töötaja puhul ilmselgelt tagatud. Selline seos oleks võimalik tagada, kui vertikaalse osalise tööajaga töötajate puhul võetaks arvesse näiteks perioodi, mille jooksul sissemaksid on tehtud, sissemaksete kogusummat või töötundide koguarvu, arvestades, et neid asjaolusid võetakse arvesse kõigi horisontaalse tööaja korraldusega töötajate puhul, olenemata sellest, kas nad töötavad täistööajaga või osalise tööajaga.

Seega leidis kohus, et direktiiviga 79/7/EMÜ on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis jätavad vertikaalse osalise tööaja puhul mittetöötatud päevad välja nende päevade arvestusest, mille eest on tehtud sissemaksid, ning mille tagajärjel lüheneb töötushüvitise maksmise periood, **juhul kui on tuvastatud, et enamik vertikaalse osalise tööajaga töötajatest on naised, keda sellised õigusnormid ebasoodsalt mõjutavad.**

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-306/16: Maio Marques da Rosa (eelotsus – puhkepäev seitsmepäevase ajavahemiku kohta)

Euroopa Kohtu otsus, 9. novembril 2017

Maio Marques da Rosa töötas aastatel 1991–2014 kasiinos, mis oli avatud iga päev. Töösuhte lõppedes esitas ta hagi, milles nõudis kahjuhüvitist, sest tal ei võimaldatud kasutada õigel ajal iganädalast puhkepäeva. Hageja väitis, et direktiivi 93/104/EÜ ja selle asendanud direktiivi 2003/88/EÜ (tööaja korralduse teatavate aspektide kohta) tuleb tõlgendada nii, et need kohustavad andma puhkepäeva hiljemalt pärast kuut päeva järjest töötamist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsiski, kas direktiivi 93/104/EÜ ja direktiivi 2003/88/EÜ kohaselt on nõutud, et vähemalt 24-tunnine katkestamatu puhkeaeg, millele töötajal on õigus, antakse talle hiljemalt päeval, mis järgneb kuuele järjest töötatud päevale.

Euroopa Kohus nentis, et direktiivi 2003/88/EÜ sõnastusest nähtub, et liikmesriigid peavad tagama iga töötaja õiguse vähemalt 24-tunnisele katkestamatule puhkeajale „iga seitsmepäevase ajavahemiku kohta“. Selles artiklis ei ole aga täpsustatud, millisel ajahetkel

tuleb see minimaalne puhkeaeg anda, ja seeläbi on liikmesriikidele jäetud selle ajahetke valikul teatav kaalutusõigus.

Kohus märkis, et grammatilist tõlgendust kinnitab ka kontekst, milles seda sõnastust on kasutatud: mitmes direktiivi 2003/88 sättes on kasutatud selle tähtaja kindlaksmääramise jaoks, mille ajal tuleb anda minimaalne puhkeaeg, mõistet „võrdlusperiood“. Võrdlusperioodi võib selles kontekstis aga määratleda kui kindlaksmääratud ajavahemikku, mille ajal tuleb anda teatav arv järjestikuseid puhketunde, kusjuures oluline ei ole ajahetk, millal need puhketunnid antakse. Kohus leidis, et direktiivi mitmete artiklite süstemaatiline analüüs kinnitab, et direktiiv ei nõua töötundide arvu ühtlast jaotumist, ning toetab direktiivi tõlgendamist nii, et vähemalt 24-tunnist katkestamatut puhkeajaga võib anda mis tahes ajahetkel iga seitsmepäevase ajavahemiku sees.

Kohus nentis, et direktiivi eesmärk on tõhusalt kaitsta töötajate ohutust ja tervist, sätestades õiguse piisavale puhkeajale. Arvestades seda põhieesmärki, on direktiiviga igale töötajale ette nähtud iganädalane minimaalne katkestamatu puhkeaeg. Kohus sedastas siiski, et direktiivist ja selle põhjendustest nähtub, et direktiivi sätete rakendamisel on lubatud ka teatav paindlikkus. Nii sisaldab see mitut sätet, mis lubavad hüvitavaid meetmeid kasutades teha erandi nõutud minimaalsest puhkeajast, eelkõige vahetustega töö või tegevuste puhul, mis nõuavad teenuse või tootmise pidevat jätkumist. Lisaks on direktiivis sätestatud, et liikmesriigid võivad ette näha iganädalast puhkeajaga puudutava artikli kohaldamiseks pikema võrdlusperioodi.

Kohus leidis, et pealegi ei ole selline tõlgendus soodne mitte üksnes tööandjale, vaid ka töötajale ning võimaldab anda asjaomasele töötajale ühe võrdlusperioodi lõpus ja järgmise võrdlusperioodi alguses mitu järjestikust puhkepäeva. Ühtlasi võib sellise ettevõtte puhul, mis on avatud seitse päeva nädalas, tähendada kohustus anda kindlaksmääratud puhkepäevad seda, et osadele töötajatele ei saa neid puhkepäevi anda nädalavahetustel.

Seega leidis kohus, et direktiivis kasutatud väljendit „iga seitsmepäevase ajavahemiku kohta“ tuleb tõlgendada nii, et ei ole nõutud, et vähemalt 24-tunnine katkestamatu iganädalane puhkeaeg, millele töötajal on õigus, antakse talle hiljemalt päeval, mis järgneb kuuele järjest töötatud päevale. Kuid see puhkeaeg tuleb anda iga seitsmepäevase ajavahemiku sees, st töötajal on õigus direktiivis ette nähtud kaitsele seoses igapäevase puhkeajaga ja maksimaalse nädalase tööajaga.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-641/16: Tünkers France et Tünkers Maschinenbau (eelotsus – maksejõuetusmenetlus)

Euroopa Kohtu otsus, 9. novembril 2017

Saksa õiguse alusel asutatud äriühing Expert Maschinenbau GmbH tegeles seadmete tootmisega autotööstuse jaoks. Seadmete turustamisõigus Prantsusmaal oli antud Expert France'ile. Saksamaal algatati maksejõuetusmenetlus Expert Maschinenbau suhtes. Pankrotihaldur sõlmis võõrandamiskokkuleppe Tünkers Maschinenbauga, kes soetas selle

tegevusharu oma tütaretevõtjale. Expert France klientidel paluti edaspidi ühendust võtta Tünkers Maschinenbauga. Expert France esitas hagi Prantsusmaa kohtusse, kuna leidis, et selline tegevus kujutas endast kõlvatut konkurentsi. Tünkers Maschinenbau väitis, et vaidlust on pädev lahendama vaid Saksamaa kohus, kellele allus maksejõuetusmenetlus.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovis teada, kas kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi lahendamine allub maksejõuetusmenetluse algatanud kohtule (Saksamaa), kuna selline hagi on otseselt esitatud maksejõuetusmenetluse alusel.

Euroopa Kohus märkis esmalt, et küsimusele vastamiseks on vaja kindlaks teha, millise ulatusega on määruses (EÜ) nr 1346/2000 (maksejõuetusmenetluse kohta) ette nähtud maksejõuetusmenetluse algatanud kohtu kohtualluvus, kuna määrust (EÜ) nr 44/2001 (mida kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusajades) ei kohaldata maksejõuetusmenetluste suhtes. Kohus meenutas, et oluline on, et määruste kohaldamisalad ei kattuks. Viimase kohaldamisala tuleks tõlgendada pigem laialt ning esimese kohaldamisala pigem kitsalt.

Määruse (EÜ) nr 1346/2000 kohaselt peaks selle ese piiritletama vaid maksejõuetusmenetluse algatamise asjadega ning asjadega, mis tehakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja mis on sellega tihedalt seotud. Põhikohtuasjas vaidluse all olev kõlvatu konkurentsi hagi alus peaks seega tulenema maksejõuetusmenetlusest. Kohus märkis, et käesoleval juhul ei vaidlustata siiski hagi maksejõuetusmenetluse raames toimunud võõrandamise kehtivust, vaid asjaolu, et Tünkers Maschinenbau võttis ühendust Expert France'i klientidega, püüdis kliente üle võtta ning kahjustas Expert France'i huve. Kokkuvõttes tõdes Euroopa Kohus, et sellise kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi on eraldiseisev maksejõuetusmenetlusest ega toimu ka maksejõuetusmenetluse valdkonna erinormide alusel.

Kuigi maksejõuetusmenetluse ning põhikohtuasjas esitatud hagi vahel on seos, ei ole see piisavalt otsene ega tihe, et välistada määruse (EÜ) nr 44/2001 kohaldamine ning et tuleks kohaldada määrust (EÜ) nr 1346/2000. **Järelikult ei allu maksejõuetusmenetluse algatanud kohtule selline kõlvatu konkurentsi eest vastutusele võtmise hagi, milles heidetakse maksejõuetusmenetluses võõrandanud tegevusharu omanikule ette seda, et ta esitles end võlgniku toodetud kauba ainuturustajana.**

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-165/16: Lounes (eelotsus – liidu kodaniku pereliikmest kolmanda riigi kodaniku elamisõigus)

Euroopa Kohtu otsus, 14. novembril 2017

Alžeeria kodakondsusega kaebaja abiellus 2014. aastal Ühendkuningriigis 2009. aastal naturalisatsiooni korras Briti kodakondsuse saanud Hispaania naiskodanikuga. Abikaasad elavad Ühendkuningriigis. Kui kaebaja taotles pärast abiellumist Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) kodaniku pereliikmena elamisluba, jäeti see rahuldamata põhjusel, et tema abikaasat ei loetud enam riigisisese õiguse alusel Briti kodanikuks saamise järgselt EMP kodanikuks, kuigi ta säilitas oma Hispaania kodakondsuse. Riigisisene kohus kahtles, kas säärane olukord on kooskõlas aluslepingus sätestatud liidu kodaniku vaba liikumise põhimõttega ning direktiiviga

2004/38 (mis käsitleb EL kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil). Seetõttu uuriti Euroopa Kohtult, kas kolmanda riigi kodanikul on õigus elada liikmesriigi territooriumil, kui ta on abielus varem liikumisvabadust kasutanud liidu kodanikuga, kes on omandanud asjaomase liikmesriigi kodakondsuse.

Kohus meenutas, et rahvusvahelises õiguses kehtiva põhimõtte järgi ei saa riik keelata omaenda kodanikel oma territooriumile siseneda ja sinna jääda – neil on seal seega tingimusteta elamisõigus. Direktiiv 2004/38 ei reguleeri aga liidu kodaniku elamist liikmesriigis, mille kodanik ta on. Seetõttu **ei anna direktiiv liidu kodaniku kolmanda riigi kodanikust pereliikmetele tuletatud elamisõigust selle sama liikmesriigi territooriumil. Põhikohtuasja raames ei ole seega hispaanlanna Briti kodakondsuse omandamisest alates direktiivist tuletatav elamisõigus kaebaja ja tema abikaasa olukorrale kohaldatav.**

Kohtu arvates tuleb siiski teha kindlaks, kas sellise elamisõiguse saab tuletada liidu kodakondsust käsitlevatest ELTLi sätetest, nagu liidu kodaniku vaba liikumise põhimõtte sätestavast artikli 21 lõikest 1. Viidatud säte ei anna liidu kodaniku pereliikmest kolmanda riigi kodanikule eraldi elamisõigust, vaid asjaomase liidu kodaniku elamisõigusest tuletatud elamisõiguse.

Kohus märkis, et **kaebaja topeltkodakondsusega abikaasa saab tugineda ELTL artikli 21 lõikes 1 sätestatud õigustele.** Kõnealused õigused hõlmavad õigust elada vastuvõtvas liikmesriigis tavalist pereelu, elades seal koos oma pereliikmetega. Nimelt kaotaks ELTL artikli 21 lõige 1 oma kasuliku mõju, kui teise liikmesriiki liikunud ja lisaks oma päritolukodakondsusele sealse kodakondsuse omandanud liidu kodanik jääks pereeluga seotud õigustest ilma. Kohus rõhutas, et **liikmesriik ei tohi piirata teise liikmesriigi kodakondsuse omamisest tulenevaid tagajärgi, sh liikumisvabaduse kasutamiseiga kaasnevaid õigusi.**

Lisaks meenutas kohus, et nii liidu kodanikule aluslepinguga antud kui ka tema pereliikmete tuletatud õiguste eesmärk on mh soodustada liidu kodaniku järkjärgulist integreerumist vastuvõtva liikmesriigi ühiskonda. Seega **peab kaebaja topeltkodakondsusega abikaasa saama elada pereelu oma kolmanda riigi kodanikust abikaasaga tänu abikaasale antavale tuletatud elamisõigusele.** Elamisõiguse andmise tingimused ei tohi aga olla rangemad nendest, mis on direktiiviga 2004/38 ette nähtud: s.t. samasuguse elamisõiguse andmiseks liidu kodaniku pereliikmest kolmanda riigi kodanikule, kui liidu kodanik on kasutanud oma õigust vabalt liikuda, asudes elama liikmesriiki, mille kodanik ta ei ole.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-498/16: Schrems (kohtujuristi ettepanek – nõuete loovutamine, kollektiivne õiguskaitse)

Kohtujuristi ettepanek, 14. novembril 2017

M. Schrems (kaebaja) Austriast esitas Facebook Irelandi vastu hagi Austria kohtule eraelu puutumatus ja andmekaitse õiguste rikkumises. Kaebajale on samade õiguste väidetaval rikkumisel põhinevad nõuded loovutanud veel seitse Facebooki kasutajat, kelle alalised elukohad on Austrias, Saksamaal ja Indias. Facebook Irelandi arvates ei allunud hagi Austria

kohtule, kuna kaebajat ei saa enam äriühingu vastaste nõuetega kutsealasel tegelemise tõttu tarbijaks pidada (kaebaja oli loonud mh vastava Facebooki lehe). Lisaks leidis Facebook Ireland, et tarbijale antud privileeg esitada hagi oma alalise elukoha järgsele kohtule on rangelt isiklik ja loovutatud nõuete puhul ei saa sellele tugineda.

Austria kõrgeim kohus palus Euroopa Kohtul selgitada tarbijatele seoses kohtualluvusega antud privileegi vaidlusaluses olukorras. Riigisisene kohus täpsustas, et kaebaja on spetsialiseerunud IT-ja andmekaitseõigusele ning kirjutab teemakohast doktoriväitekirja, lisaks peab loenguid ja veebilehti ning tegeleb kirjastamisega.

Kohtujurist uuris esmalt, kas kaebajat saab pidada tarbijaks tema oma nõuete osas. Kohtujurist meenutas, et tarbija staatus tuleb kindlaks määrata vastavalt selle isiku positsioonile konkreetses lepingus, võttes arvesse selle lepingu laadi ja eesmärki. Ühtlasi on mõiste „tarbija“ objektiivne ja sõltumatu konkreetsetest teadmistest, mis puudutatud isikul võivad olla, või teabest, mis sel isikul tegelikult olemas on. Keerulistel, mitmeotstarbelistel juhtudel tuleb aga hinnata kutsealase „sisu“ tähtsust. Seejuures võib lepingupoole staatus aja jooksul kohtujuristi hinnangul muutuda.

Konkreetselt põhikohtuasja kontekstis asus kohtujurist siiski järgmisele seisukohale: **sellised tegevused nagu kirjastamine, loengute ja veebilehtede pidamine või nõuete maksmapanekuks annetuste kogumine ei põhjusta tarbija staatuse kaotust nõuete osas, mis puudutavad isiku enda isiklikel eesmärkidel kasutatud Facebooki kontot.** Teadmised, kogemused, ühiskondlik tegevus või asjaolu, et seoses kohtuasjadega on saavutatud teatav maine, ei takista iseenesest kedagi lugeda tarbijaks.

Seejärel analüüsis kohtujurist kohtualluvuse küsimust tarbija valikulise kohtualluvuse alusel nende nõuete osas, mille loovutasid kaebajale teised tarbijad. Liidu õiguse grammatilist tõlgendust, konteksti ja eesmärki hinnates leidis kohtujurist, et **tarbijale ei ole antud õigust esitada koos tema enda nõuetega samaesemelisi nõudeid, mille on loovutanud sama liikmesriigi muudes kohtades, teistes liikmesriikides või kolmandates riikides alaliselt elavad tarbijad.** Nimelt piirdub tarbijatele seoses kohtualluvusega antud privileeg alati lepingu konkreetsete pooltega. Privileegi laiendamine võimaldaks koondada nõuded ühte jurisdiktsiooni ning valida kollektiivhagide esitamiseks soodsamate kohtute asukoht – see võib aga koormata „soodsamaid“ jurisdiktsioone.

Kohtujuristi hinnangul puudub kahtlus, et kollektiivse õiguskaitsse võimalus teenib tarbija tõhusa kohtuliku kaitse huve. Sellegipoolest puudub käesoleval hetkel liidu õiguse tasandil üksmeel nõuete loovutamise ja kollektiivse õiguskaitsse kontekstis. Ei ole siiski Euroopa Kohtu ülesanne kehtestada oma lahendite kaudu kollektiivset õiguskaitsset tarbijaasjades.

Kohtujuristi ettepanek on kättesaadav [siit](#).

Euroopa Kohus ei ole otsuse tegemisel seotud kohtujuristi ettepanekuga.

Tegemist on mitteametliku kokkuvõttega EL õiguse büroo valitud kohtulahenditest. EL Kohtu otsuste ja kohtujuristi ettepanekute terviktekstidega saab tutvuda EL Kohtu koduleheküljel või EUR-Lex andmebaasis (viited lisatud).